

קרן אורה מסכת מועד קטן דף יב עמוד ב

1

גמרא, בד"א בתלוש מן הקרקע, אבל במחובר אפילו כולו אבוד אסור. עיין ברש"י ברי"ף ובנימוק"י שם שכתבו דהאי תנא פליג אמתניתין דריש פירקא קמא משקין בית השלחין, ולדידי קשיא לי על זה, דאם כן מאי פריך רבה בר רב הונא לרב הונא מברייתא, כיון דסתמא דמתני' דלא כוותה, וגם למה ליה לרב הונא למימר יחידאה היא ולא סבירא (ליה) [לן] כוותיה, אפילו אי לאו יחידאה היא הלכה כסתמא דמתני', ועוד דלמאי דסלקא דעתין ברייתא אתיא כוותיה דר' יהודה דבעי שינוי בדבר האבד, ועל כרחין צ"ל לרבה בר רב הונא דר' יהודה סבירא ליה במחובר אסור, ור' יהודה סבירא ליה בריש מכילתין בהדיא דמשקין בית השלחין, וכן אמר לעיל ("א ע"ב) גבי אבל דזורעין לו שדה ניר ושדה העומדת לפשתן, ועוד למסקנא דר' יוסי הוא דסבירא ליה במחובר אסור א"כ היאך בעינן למימר בירושלמי (פ"ב ה"א) שכתבתי לעיל דאמרו לו אם לא תזרע (בבכור) [בבכיר] כו' היינו ר' יוסי, הא לר' יוסי בלאו הכי מחובר אסור אפילו כולו (אסור) [אבוד] ואבל חמור ממועד, ולזה י"ל בירושלמי לא סבירא ליה הכי אליבא דר' יוסי דמחובר אסור, כדמשמע מהא דאמרין בירושלמי (שם ה"ב) אמתניתין דמי שהיה יינו בתוך הבור כו', הא בתחילה לבצור וליתנו לבור אסור, במה אנן קיימין אי בשהגיע זמנו לבצור קודם המועד הוא חטא אנפשיה ופשיטא דאסור, אי בשלא הגיע זמנו לבצור די יכיל קאים עד לאחר המועד, וגם כן פשיטא דאסור, אלא כינן קיימין בשהגיע זמנו לבצור הוי סבר די יכיל קאים ולא קם, ובהא קמ"ל דבתחילה אסור, והשתא אי נימא דר' יוסי אוסר במחובר אכתי מאי קמ"ל בהאי דיוקא דבתחילה אסור, פשיטא דאסור דהא מתני' ר' יוסי היא, ומשום הכי תני מי שהיה יינו בתוך הבור, אבל לבצור מן המחובר ודאי אסור לר' יוסי והרא"ש ז"ל (פ"ב סימן י"ד) הביא ראייה מירושלמי הזה להתיר היכא שהיה סבור שיכול להמתין אחר המועד ואירע דבר שאם ימתין יפסיד, ותמה הקרבן עדה הא מוכח מירושלמי איפכא דאפילו כהאי גוונא אסור בתחילה, ונראה דהרא"ש ז"ל מפרש לה הכי, הא בתחילה אסור ליתנו בתוך הבור דלא הוי דבר האבד, ופריך במה אנן קיימין, אי בשהגיע זמנו לבצור ולא בצר הוא חטא אנפשיה ואפילו הוי דבר האבד אסור, בשלא הגיע זמנו לבצור יכיל הוי קאים ואסור לבוצרו, ופשיטא לא יתנו לתוך הבור כיון דאסור לבוצרו, ומסיק כינן קיימין בשהיה סבור יכול קאים ולא קם, דלבוצרו מותר דהוי דבר האבד, אבל לתוך הבור לא יתנו דלאו דבר האבד הוא, ועיין בביאורי הגאון ר"א ז"ל (או"ח סימן תקל"ז סע"ז) ואם כן לפי זה פשיטא דמוכח דלא סבירא ליה להירושלמי אליבא דר' יוסי דמלאכת מחובר אסור, אבל למאי דסלקא דעתין דברייתא ר' יהודה היא ודאי תיקשי דר' יהודה אדר"י מריש מכילתין.

ועוד קשיא לי, דמשמע הכא דרשב"ג נמי סבירא ליה בהא כו' יוסי דמחובר אסור, א"כ אמאי שרי רשב"ג לעיל בפרק קמא (ו' ע"ב) להחריב חורי הנמלים, להביא עפר מחור זה וליתן בחור זה, הא זה נמי מלאכת מחובר הוא, ועוד לעיל (ז' ע"א) דפריך לרב חסדא שהתיר לבנות כותל חצר כדרכו משום דהוי דבר האבד, ופריך עליה מברייתא דכותל הגוהה כו', מפני הסכנה אין שלא מפני הסכנה לא, לישני דברייתא רבי יוסי היא דאוסר מלאכת מחובר משום דבר האבד, ובנין מלאכת מחובר הוא, על כן נראה לי דר' יוסי לא אסר אלא קצירה לבד וכדומה לה, משום דמלאכה גדולה ומפורסמת היא, וגם אתה נותן תורת כל אחד בידו, לזה אבוד ולזה אינו אבוד, ומשום הכי אסרו הכל, ולפי זה לא פליג ר' יוסי אכל הני סתמא דפירקא קמא, ועדיין צ"ע וממה שאמרו בירושלמי (פ"ב ה"ב) כהדא דר' ינאי דקטפיה לכרמא בחולא דמועדא כמו שפירשתי דברי הירושלמי לדעת הרא"ש ז"ל, ודו"ק.

שם גמרא ורמינהו מטילין שכר כו' תנאי היא דתניא אין מערימין בכך רבי [יוסי] בר"י אומר מערימין, ופסק הרמב"ם ז"ל (ה' יו"ט פ"ה ה"ח) דמותר להערים ולשתות מן החדש, ופשוט הוא דסמך אסוגיא דפרק תולין בשבת (קל"ט ע"ב) דפריך סתמא דהש"ס מהאי ברייתא דמטילין שכר ארב אשי שם דאמר והוא דתלי בה רמונים, אלא דלפי זה מה שכתב הריטב"א ז"ל בשם התוס' ז"ל על הא דאמר רב חננאל קוצץ אדם דקל אע"פ שאין צריך אלא לנסורת שלו מיירי על ידי הערמה, דאי לאו הכי מאי אתי לאשמעינן, הא תני בברייתא אם קצץ והותיר מותר, א"כ משמע דס"ל לרב אשי נמי דמותר להערים, מדאזל למיקציה בחוה"מ, ומשום הכי פריך עליה מברייתא דמטילין שכר, אלא דהב"י ז"ל כתב בס' תקל"ג דרב אשי הדר ביה, ונראה דמפרש שבקיה והדר אתיא היינו אחר המועד, אבל יש לפרש דהדר (איתא) [אתי] במועד גופא, ושבקי' באותו השעה משום דעבר אלטותא דאביי, וכן פירש הריטב"א ז"ל, ולא הדר ביה רב אשי, ולפי זה לדברי התוס' ודאי הלכה דמותר להערים, כיון דרב אשי ס"ל הכי, אלא דאין דברי התוס' מוכרחים, כמו שכתב הריטב"א ז"ל, דרב חננאל מיירי בלא הערמה, וקמ"ל דאפילו אין צריך אלא לדבר מועט מותר לקצוץ, ואם כן אדרבה נראה מזה איפכא, דדווקא אם צריך לנסורת מותר לקצוץ, אבל הערמה אסור, ומשמע דרב אשי נמי הכי ס"ל, דאי ס"ל דאפי' הערמה מותר א"כ אמאי הדר ביה מפני לטותא דאביי, כיון דס"ל כרבי [יוסי] בר"י דאפילו הערמה מותר, והשתא תיקשי איפכא מאי פריך הש"ס בפרק תולין מברייתא דמטילין שכר לרב אשי, הא רב אשי לא ס"ל כרבי [יוסי] בר"י בהערמה.

על כן נראה לענ"ד לחלק בין הערמה להערמה, דלהערים לקצוץ הרבה בכוונה כדי שישתייר אחר המועד ודאי אסור, דהא קעביד איסורא בשעה שקוצץ יותר מצורך המועד, כיון דכוונתו על אחר המועד, אבל להטיל שכר חדש והוא שותה ממנו אע"פ שכוונתו נמי שישתייר אחר המועד כיון דהוא שותה ממנו במועד לא עביד איסורא, ואין זה אלא הערמה בעלמא, ובהא קאמר הש"ס תנאי היא, וסתמא דברייתא כרבי [יוסי] בר"י דמערימין, ולפי זה לא פליג ברייתא דמטילין שכר אהא דתניא באידך ברייתא ובלבד שלא יערים, דהערמה זו לעשות הרבה יותר מצורך המועד הוי הערמה הניכרת, דהכל יודעים דלצורך המועד אין צריך כל כך, ולהכי אפילו בהטלת שכר שנעשה הכל בבת אחת אסור, וכל שכן בקציצת עצים דבכוונה קוצץ לצורך אחר המועד, וזה נכון, וצריך ליישב לישנא דרב אשי דאזל למיקציה לאבא, דמשמע דרצה לקצוץ כל היער, והרבה ודאי אסור, וצ"ל דאזל למיקציי' מקצתו, והרי"ף והרא"ש ז"ל השמיטו הא דרב חננאל, והיינו משום דלייט עלה אביי, וכמו שכתב הב"י ז"ל.

שם גמרא, אמר רב יהודה שרי למיעקר כיתנא משום דחזי לחפיפה, עיין פירש"י ז"ל ובנימוק"י (ו' ע"א בדפי הרי"ף) פי' לחפיפת הנשים ולרחוץ פניהם, ומשמע מזה דכל צורך המועד קצת הותר מלאכה מחובר גם כן, וצ"ל דהא דלא התירו לעיל לקצור ולעמר כו' אלא באין לו מה יאכל, היינו משום דלעיל עושה מלאכות הרבה לא הותר לו אלא באין לו מה יאכל ובצמצום, וכן כתב הריטב"א ז"ל.

תוספות הרא"ש מסכת מועד קטן דף יב עמוד ב

2

ובלבד שלא ידוש בפרות. ירושלמי האדא דתימא ביחיד אבל במספיק לרבים מותר.

טוחנין קמח במועד לצורך המועד. ואפי' כיון מלאכתו, דבצורך אוכל נפש לא אסרו כיון מלאכתו. תנאי היא דתניא אין מערימין בכך וכו', ברייתא היא בפ' כל כתבי (ק"ז ב') גבי חבית שנשברה בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף נזדמנו לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אלא יזמין ואחר כך יקלוט ואין מערימין בכך, פי' קזמן אורחים שאין צריכין לאכול ויותרו, ר' יוסי ב"ר יהודה אומר מערימין.

מ"ט ט"ז

נפק בחומרתא דמדושא. פרש"י בטבעת שלא היה חותמה ממנה אלא מאותו עץ של מדושא ואמר' במס' שבת היא של מתכת וחותמה של אלמוג וחותמה של מתכת הרי זה אסור, וליתא התם אלא לענין טומאה פליגי ר' נחמיה ורבנן מר אזיל בתר חותם ומר אזיל בתר מעמיד, אלא הכא בטבעת של עץ איירי ואין שם תכשיט עליו, וקשה מהא דאמר' בעירובין בפרק הדר ההוא גברא דנפק בחומרתא דמדושא כיון דחזא לר' יהודה נשיאה כסייה אמר כגון זה נותן רשות ומבטל רשות כלומר דלאו משומד בפרהסיא הוא, ותירץ ר"ח דההוא גברא נפק לרה"ר ור' יהודה נפק לחצר, א"נ ההוא גברא נפק דרך מלבוש ואסיר ור' יהודה אפיק ליה בקומצו, וקשה לתירוץ קמא [הא דאמר ר"י] מאי טעמא איקפד והתניא השירים והנזמים ומייתי מינה ראייה להיתירא, הא אמר' עלה בפרק כירה (מ"ו ב') אמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומדנקט תורת כלי ולא נקט מפני שהוא מלבוש ויכול ללבושן משמע שאסור להתקשט בהן בחצר כדאמר' בפ' במה אשה (ס"ד ב') כל מה שאסרו לצאת בו לר"ה אסור לצאת בו לחצר וכו' ואפ"ה שרו לצורך גופן ולצורך מקומן כמו כל דבר שיש תורת כלי עליו אע"פ שמלאכתו לאיסור, והשתא מה ראייה מייתי משירים ונזמים וטבעות אדרבה מההיא משמע דוקא לטלטל מותר אבל דרך מלבוש אסור, וא"כ שפיר איקפד דנפק ביה דרך מלבוש ואפי' לחצר, וי"ל דודאי שירין ונזמים וטבעות אסור להתקשט בהם בחצר שמא יצא בהם לרשות הרבים וברשות הרבים אסור דילמא שליף ומחוי ולא חשיב גזירה לגזירה, אבל חומרתא דמדושא לא הוי תכשיט כלל אלא כעץ בעלמא הוא ועשוי לחתום בו חותמות, ולא אסרו לטלטל כלים בחצר שמא יוציאם לרשות הרבים אלא איסור טלטול בעלמא הוא דאיכא, ור' יהודה נשיאה לצורך מקומו או לצורך גופו טלטליה כגון לטייל בו את התינוק או שאר דברים ומשום הכי קאמר מ"ט איקפד אי משום איסור טלטול הרי יש תורת כלי עליו ושרי לצורך גופו או לצורך מקומו כדתניא השירין והנזמים והטבעות שהן כשאר כלים שמלאכתן לאיסור וניטלין לצורך גופן.

קוצץ אדם דקל בחולו של מועד אעפ"י שאינו צריך אלא לנסורת. ואין זה נקרא מערים דהא לנסורת של דקל מיהא צריך ואי איפשר ליהנות מן הנסורת אלא א"כ יקוצץ הדקל, דדמי לשוחט את הבהמה ואינו צריך אלא לאכול כזית ממנה דמותר.

חזי לחפיפה. פי' הראב"ד שורין את הזרע והנשים חופפות בו פניהן וידיהן לצחצה מראיתן ולהחליק בשרן.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ק"ז עמוד ב

3

אלא אמר רב אשי: שלוש מחיצות ולחי אחד - זה מבוי שאינו מפולש, שלש מחיצות בלא לחי - זה מבוי המפולש. ואפילו לרבי אליעזר דאמר בעינן לחיים, הני מילי - לאוכלין ומשקין, אבל לספר תורה - בחד לחי סגי.
משנה. מצילין מזון שלש סעודות, הראוי לאדם - לאדם, הראוי לבהמה - לבהמה. כיצד: נפלה דליקה בלילי שבת - מצילין מזון שלש סעודות, בשחרית - מצילין מזון שתי סעודות, במנחה - מזון סעודה אחת. רבי יוסי אומר: לעולם מצילין מזון שלש סעודות.

גמרא. מכדי בהיתרא קטרח, נציל טפי! - אמר רבא: מתוך שאדם בהול על ממונו, אי שרית ליה - אתי לכבויה. אמר ליה אביי: אלא הא דתניא, נשברה לו חבית בראש גגו - מביא כלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף. התם מאי גזירה איכא? - הכי נמי, גזירה שמא יביא כלי דרך רשות הרבים.

גופא, נשברה לו חבית בראש גגו - מביא כלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף. גזמין לו אורחין - מביא כלי אחר וקולט, כלי אחר ומצרף. ולא יקלוט ואחר כך יזמין, אלא יזמין ואחר כך יקלוט, ואין מערימין בכך. משום רבי יוסי בר יהודה אמרו: מערימין. לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע קמיפלגי; דתניא, אותו ואת בנו שנפלו לבור, רבי אליעזר אומר: מעלה את הראשון על מנת לשוחטו, והשני עושה לו פרנסה במקומו, בשביל שלא ימות. רבי יהושע אומר: מעלין את הראשון על מנת לשוחטו, ואינו שוחטו, ומערים ומעלה את השני. רצה - זה שוחט, רצה - זה שוחט. ממאי? דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם - דאפשר בפרנסה, אבל הכא דלא אפשר - לא. ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם - משום דאיכא צער בעלי חיים, אבל הכא דליכא צער בעלי חיים - לא! תנו רבנן: הציל פת נקיה אין מציל פת הדראה. פת הדראה - מציל פת נקיה. - ומצילין מיום הכפורים לשבת, אבל לא משבת ליום הכפורים, ואין צריך לומר משבת ליום טוב, ולא משבת לשבת הבאה. תנו רבנן: שכח פת בתנור וקידש עליו היום - מצילין מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים: בואו והצילו לכם. וכשהוא רודה - לא ירדה במרדה אלא בסכין. איני? והא תנא דבי רבי ישמעאל: אלא תעשה כל מלאכה - יצא תקיעת שופר ורדיית הפת, שהיא חכמה ואינה מלאכה! - כמה דאפשר לשנויי משנינן.

אמר רב חסדא: לעולם ישכים אדם להוצאת שבת, שנאמר בנהיה ביום הששי והכיניו את אשר יביאו - לאלתר. אמר רבי אבא: בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות, דכתיב לחם משנה. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא, אמר: לקטו כתיב. רבי זירא הנה בצע אכולה שירותיה. אמר ליה רבינא לרב אשי: והא מיחזי כרעבתנותא! - אמר ליה: כיון דכל יומא לא עביד, והאידינא הוא דקעביד - לא מיחזי כרעבתנותא. רבי אמי ורבי אסי כי מיקלע להו ריפתא דעירובא - שרו עילויה, אמרי: הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה - ליתעביד בה מצוה אחרינא.

כיצד, נפלה דליקה כו'. תנו רבנן: כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת? שלוש, רבי חידקא, אומר: ארבע. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה. רבי חידקא סבר: הני תלתא היום - לבר מאורתא, ורבנן סברי: בהדי דאורתא. תנן: נפלה דליקה בלילי שבת -

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יח עמוד ב

4

סירוסין - לא יצא. רבי מונא אומר משום רבי יהודה: אף בסירוגין, אם שהה כדי לגמור את כולה - חוזר לראש. אמר רב יוסף: הלכה כרבי מונא שאמר משום רבי יהודה. אמר ליה אביי לרב יוסף: כדי לגמור את כולה, מהיכא דקאי לסיפא, או דלמא מרישא לסיפא? - אמר ליה: מרישא לסיפא, דאם כן נתת דבריך לשיעורין. אמר רבי אבא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב: הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: אין הלכה כרבי מונא. בסורא מתנו הכי. בפומבדיתא מתנו הכי: אמר רב כהנא אמר רב: הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: אין הלכה כרבי מונא. רב ביבי מתני איפכא, רב אמר: אין הלכה כרבי מונא, ושמואל אמר: הלכה כרבי מונא. אמר רב יוסף: נקוט דרב ביבי בידך, דשמואל הוא דחייש ליחידאה. דתנן: שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה, משום רבי יהודה בן בתירה אמרו: אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה. אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה בן בתירה. תנו רבנן: השמיט בה סופר אותיות או פסוקין, וקראו הקורא כמתורגמן המתרגם - יצא. מיתבי: הני בה אותיות מטושטשות או מקורעות, אם רשומן ניכר - כשרה, ואם לאו - פסולה! - לא קשיא; הא בכלה, הא - במקצתה. תנו רבנן: השמיט בה הקורא פסוק אחד לא יאמר אקרא את כולה ואחר כך אקרא אותו פסוק, אלא קורא מאותו פסוק ואילך. נכנס לבית הכנסת ומצא צבור שקראו חציה, לא יאמר אקרא חציה עם הצבור, ואחר כך אקרא חציה - אלא קורא אותה מתחילתה ועד סופה. מתנמנם יצא וכו'. היכי דמי מתנמנם? אמר רב אשי: ניס ולא ניס, תיר ולא תיר, דקרו ליה ועני. ולא ידע לאהדורי סברא, וכי מדכרו ליה - מידכר.

היה כותבה, דורשה, ומגיהה, אם כוון לבו יצא וכו'. היכי דמי? אי דקא מסדר פסוקא פסוקא וכתב לה - כי כוון לבו מאי הוי? על פה הוא! אלא דכתב פסוקא פסוקא וקרי ליה. ומי יצא? והאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כדברי האומר כולה. ואפילו למאן דאמר מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה! - אלא, דמנחה מגילה קמיה וקרי לה מינה פסוקא פסוקא, וכתב לה. לימא מסייע ליה לרבה בר בר חנה, דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. - דלמא דאתרמי ליה אתרמויי. גופא, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. מיתבי, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מעשה ברבי מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא, ולא היה שם מגילה, וכתבה מלבו וקראה. אמר רבי אבהו: שאני רבי מאיר דמקיים ביה אועפעפיך יישרו נגודך. אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי: מאי ועפעפיך יישרו נגודך? אמר לו: אלו דברי תורה, דכתיב בהו בהתעייף עיניך בו ואיננו, ואפילו הכי - מיושרין הן אצל רבי מאיר. רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כתב ספרים שלא מן הכתב, אמר ליה: ראויה כל התורה כולה ליכתב על פיך, אלא כך אמרו חכמים: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. מדקאמר כל התורה כולה ראויה שתיכתב על פיך - מכלל דמיושרין הן אצלן, והא רבי מאיר כתב! שעת הדחק שאני. אביי שרא לדבי בר חבו למיכתב תפלין ומזוזות שלא מן הכתב, כמאן - כי האי תנא. דתניא, רבי ירמיה אומר משום רבינו: תפלין ומזוזות נכתבות שלא מן הכתב, ואין צריכות שרטוט. והלכתא: תפלין - אין צריכין שרטוט, מזוזות - צריכין שרטוט. אידי ואידי נכתבות שלא מן הכתב. מאי טעמא - מיגרס גריסין. היתה כתובה בסם כו'. - סם - סמא, סקרא - אמר רבה בר בר חנה: סקרתא שמה. קומוס - קומא.

עוד רבינו ירוחם להשוות הבית שלא ישל בגומות בחולו של מועד מותר כך כתבו המפרשים מההיא דנצא בנצא וכן נראה דעת רש"י (על הר"ף ד. ד"ה אדעתא דארעא) עכ"ל וכתבו הגהות מיימון בפרק ח' (דפוס קושטא ה"ז) בשם סמ"ק (סי' קצה עמ' קעז) שמותר להסיר גבשושית שבביתו בחול המועד שאינו אסור אלא חרישה בלבד וכתבו רבינו בסימן תק"מ:

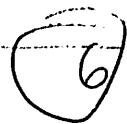
יב אין מתליעין את האילנות וכו'. ברייתא בעבודה זרה פרק רבי ישמעאל (נ:): ופירש רש"י מתליעין. נוטלין תולעת שבאילן: מזהימין. כשיש מכה באילן ונשרה קצת קליפתו מדביקין שם זבל וקושרים שלא ימות: מגזמין. קוטם את הנוף כדי שיוציא (טפות) [נפוחות] הרבה סביבות הגיזום: אבל סכין שמן לגזום. כדי שלא ימות האילן אם נגזם קודם לכן. וכתבו התוספות (ד"ה ואין) אין מתליעין ומזהימין במועד מיירי כגון שאינו אבד בהמתנה עד אחר המועד דאם לא כן שרי כיון דאוקומי אילנא הוא אי נמי אפילו הוא אבד ממש איכא למימר דאסור במועד משום טרחא יתירא:

יג אישות ועכברים שמפסידין בשדה האילן מותר לצודן כדרכו וכו'. משנה בפרק קמא דמועד קטן (ו:): צדין את האישות ואת העכברים בשדה האילן ובשדה הלבן כדרכו במועד ובשביעית רבי יהודה אומר בשדה האילן כדרכו ובשדה הלבן שלא כדרכו ובגמרא (ז.) תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר כשאמרו בשדה הלבן כדרכו לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לאילנות שמא יצאו משדה לבן ויחריבו את האילנות כך היא גירסת הר"ף (ב:): והרא"ש (סי' ח) אף על פי שבספרים דידן בגמרא כתוב בענין אחר ומשמע דהלכה כסתם מתניתין וכדפירש רבי שמעון בן אלעזר והילכך בשדה האילן ובשדה הלבן הסמוך לשדה האילן צדין אותן כדרכן אבל בשדה הלבן שאינו סמוך לשדה האילן אין צדין אותן כדרכן ומיהו שלא כדרכן מיהא משמע לרבינו דצדין אותן וכן דעת הראב"ד גם כן: אבל הרמב"ם נראה מדבריו בפירוש המשנה שבמקום רבי יהודה אומר הוא גורס וחכמים אומרים ופסק הלכה כמותם ונראה שהוא גורס בדברי רבי שמעון בן אלעזר כשאמרו בשדה הלבן שלא כדרכו לא אמרו אלא בשדה הלבן הסמוך לאילנות ואחכמים קאי ואפילו אי גריס ביה כדרכו כגירסת הר"ף והרא"ש דהשתא על כרחך קאי אתנא קמא סובר הרמב"ם דמדתנא קמא נשמע לחכמים דכיון דתנא קמא כי שרי בשדה הלבן כדרכו איירי דוקא בשדה הלבן הסמוך לאילנות אם כן חכמים נמי אשדה לבן הסמוך לאילנות מהדרי ואמרי דאינו צד אלא שלא כדרכו וממילא משמע (דכשאינה סמוכה לאילנות מהדרי ואמרי דאינו צד אלא שלא כדרכו וממילא משמע) דכשאינה סמוכה לאילנות אינו צד כלל ואפילו שלא כדרכו. והרב המגיד (פ"ח ה"ה) כתב שהר"ף גיאת (ח"ב דף יא) פסק כדברי הר"ף והרא"ש דבשדה הלבן הסמוך לשדה האילן צד כדרכו וכתב שמכל מקום נראה מדבריו שהוא מסכים לדעת הרמב"ם שלא לצוד אפילו בשינוי בשדה הלבן שאינו סמוך לאילנות וכן עיקר שלא כדברי הראב"ד שכתב דכשאינה סמוכה צדין בשינוי ואין זה נכון דכל שאינה סמוכה אין צדין כלל עכ"ל: ומה שפירש רבינו כיצד הוא כדרכו וכיצד שלא כדרכו ברייתא שם כיצד כדרכו חופר גומא ותולה בה מצודה כיצד שלא כדרכו נועץ שפוד ומכה בקרדום ומדדה האדמה מתחתיה ודברי רבינו בפירושו כדברי הרמב"ם (פ"ח ה"ה) אבל רבינו ירוחם (שם לה ע"ד) פירש שלא כדרכו כיצד שפוד ומכה עליו ומנענעו אילך ואילך כדי שינענע האדמה שתחתיה וירחיב הגומא פירוש ושם היא מתה שאין לה כח להלך בעפר תיחוח אבל אין עושין חפירה דכל מה שיוכל לשנות משנה:

יד אין מכניסין צאן לדיר בחול המועד לזבל השדה וכו'. בפרק מי שהפך (יב.) תנו רבנן אין מדיירין לא בשבתות ולא בימים טובים ולא בחולו של מועד ואם באו מאליהן מותר ואין מסייעין אותם ואין מוסרין להם שומר לנער צאנם היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה שכיר שבוע מסייעין אותן ומוסרים להם שומר לנער את צאנם רבי אומר בשבת בטובה ביום טוב במזונות במועד בשכר אמר רב יוסף הלכה כרבי. ופירש בנמוקי יוסף (ה: ד"ה אין) אין מדיירין שמכניסין בהמות לשדה ושוכבות שם בלילה ומזבלות אותה וכל הלילה מטיילות ממקום למקום עד שמזבלת כל השדה ואסור אף על פי שאינו בידים מפני שנראה כמזבל והמזבל מתולדות זורע או חורש הוא. ואם באו גוים מאליהם לדירי שלא מדעתו של ישראל אין מסייעין אותן לדירי. וכן אין מוסרין להם שומר לנער בירושלמי (שביעית פ"ג ה"ג) מהו מנערה מוליכה ממקום למקום ומתוך כך הגללים מתנערים דכמאן דאמר להו עבידו דמי. היה שכיר וכו' אם היה הגוי שבא לדירי השדה שכיר שבת וכו' מסייעין ומוסרין דכיון דמעיקרא לאו אדעתא דמועד שכר אותו אין זה מכוין מלאכתו במועד. בטובה שבא הגוי לדירי ברצון נפשו בלא שכר של כלום אין צריך למחות בידו. במזונות דמזונות לא מיחזי כשכר ממש וכיון דמדירי נמי אינה מלאכה גמורה שרי. במועד בחולו של מועד אם בא הגוי מאליו לדירי אף כי דעתו ליטול שכר מותר להניחו וליתן לו לאחר המועד שכר מיהו לומר לגוי עביד ויהיבנא לך שכר לאחר המועד אסור דכל שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה עכ"ל: והרמב"ם בפרק ח' מהלכות יו"ט (ה"א) כתב היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה שכיר שבוע מסייעין אותן ושוכרין שומר לנער את צאנם ממקום למקום כדי שיזבלו את כל השדה. וכתב הרב המגיד נראה מלשון רבינו שהוא מפרש מימרא דרבי על שכיר שבת ועל השומר המנער את הצאן קאמר רבי שבשבת מחזיקין לו טובה וביום טוב נותנין לו מזונות ובמועד שוכרין אותו בדמים וזהו שכתב ושוכרין שומר וכו' ויש מי שפירש דהא דרבי בבאו מאליהן מותר לתת להם שכר וביום טוב מזונות כך פירש"י ודברי רבינו נראין אלא שאני תמה למה לא כתב דין שבת ויום טוב עכ"ל. ומשמע מדבריו דבמועד שוכרין אותו ממש ושלא כדברי נמוקי יוסף דכיון דלאו מלאכה היא לא אסרו אמירתו לגוי במועד וכן כתב הכל בו (סי' ס כד.) בשם הר"ף שמותר לדירי לכתחלה במועד ואפילו בשכר:

טו אסור לקצור השדה בחול המועד וכו'. בפרק מי שהפך (שם): רב הונא חצדו ליה חצדא בחול המועד אתיביה רבה בר רב הונא דבר שאבד במועד מותר לעשותו במה דברים אמורים בתלוש אבל במחובר לקרקע אפילו כולו אבד אסור ואם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ובלבד שלא ידוש בפרות אמר ליה יחידאה הוא ולא סבירא לן כוותיה דתניא כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל משום רבי יוסי דבר התלוש מן הקרקע אפילו מקצתו אבד מותר והמחובר לקרקע אפילו כולו אבד אסור ואי רבי יוסי ידוש נמי בפרות הא אמר רבי יצחק בר אבא מאן תנא שינוי במועד בדבר האבד דלא כרבי יוסי אמר ליה הכא נמי כיון דכל יומא לאו בפרות דיישי האידנא נמי לאו שינוי הוא. ופירש רש"י אמר ליה. האי דקתני מחובר אפילו כולו אבד נמי אסור רבי יוסי היא ויחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה: כיון דכל יומא לאו בפרות דיישא האידנא לאו שינוי הוא. כד דיישי בלא פרות ולעולם רבי יוסי היא והא דאסור בפרות משום דאושא מילתא היא ובתר הכי אמרינן רב חצדו ליה חצדא בחולא דמועדא שמע שמואל איקפד לימא שמואל כיחידאה סבירא ליה לא חצדא דחיטי הוה דלא פסיד כלומר שאם היה של שעורים לא היה מקפיד שמואל לפי שהוא דבר האבד שדרך השעורים כשהם יבשים יותר מדאי שהגרגרים נופלים מה שאין כן חיטים ורב מאי טעמא עביד הכי אין לו מה יאכל הוה ושמואל לא סיימוה קמיה אי נמי אדם חשוב שאני ונתבאר דברי רבינו וכן כתבו הפוסקים: וכתב הרמב"ם (פ"ז ה"ו) דהיכא דאין לו מה יאכל אף על פי שמוצא בשוק לקנות אין מצריכין אותו ליקח

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף נט עמוד ב

רב אשי מתני לה לקולא וכו' ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא. וא"ת אם כן שמואל דאמר כרבי אליעזר ולא כרבנן, וי"ל דאמר לך שמואל דשאני עיר של זהב שהיא חשובה ביותר ודבר שאינו מצוי ואפי' חשובה מתפארת ורוצה להתיהר בה על חברותיה משא"כ בכלילא (דארוקתא) [דאניסכא], וא"ת כיון דאשה חשובה לא שלפא ומחויא כל מה ששנינו שהוא אסור דילמא שלפא ומחויא היא מותר באשה חשובה, וזה לא אמר שום תנא וסתמא קתני לה בכל הנשים, י"ל דשאני התם שהם דברים הנהגים בשאר הנשים וכיון דכן לא חילקו וגזרו אף החשובה, אבל במה שאינו נוהג אלא באשה חשובה אפשר לומר דלא גזרו בה כיון דלא שלפא ומחויא.

כלילא שרי וכן דרש לוי בנהרדעא ורבה בר אבון במחוזא. ונראים דברי רש"י ז"ל שפירש אותם בדארוקתא דמודה בה רב לפום לישנא דרב אשי, דאי מפרשי לה בדאניסכא א"כ פסיק הילכתא כשמואל והוי כנגד הכלל שבידינו דהילכתא כרב באיסורי, ואע"פ שלא נאמרו הכללות אלא על הרוב מיהו כל היכא דאפשר לקיומי כללא מקיימינן ליה.

אמר רב ששת קמרא שרי. פירוש חגורה של כסף ושל זהב פעמים היא כולה כסף וזהב והיינו דאניסכא, ופעמים שעושים רצועה של עור או של בגד ונותנים בה משבצות זהב וכסף והיינו דארוקתא.

איכא דאמרי דארוקתא. הוא דשרי מידי דהוי אטלית מוזהבת, פירש ר"ת ז"ל ולא קמ"ל דלאו משוי הוא דהא פשיטא, אלא הא קמ"ל דאע"ג שהדבר קל עליה להתירו ולהראותו לא חיישינן דילמא שלפא ומחויא כיון שתהא מחוסרת מלבוש, ורש"י ז"ל פירש בהיפך דאשמעינן דקמרא דארוקתא תכשיט הוא ולא משוי כמו טלית מוזהבת שהיא תכשיט, דאילו (ניחוש) למשלף ואחויי פשיטא דליכא למיחש שאין דרך להתיר חגורה בשוק ויפלו בגדיה.

ואיכא דאמרי דאניסכא. הוא דשרי מידי דהוי אאבנט של מלכים, פרש"י ז"ל דאשמעינן דאניסכא תכשיט הוא ואע"פ שהוא חשוב מאד מידי דהוה אאבנט של מלכים שעשו אניסכא וכל ישראל בני מלכים, ודלא כרבנן, והנכון דאשמעינן דתכשיט הוא בנשים שהם חשובות מאד הרגילות בו מידי דהוי אאבנט של מלכים למלכים, ס"ד אמינא דכי האי גוונא אינו מלבוש אלא להראות עושר וכבוד הוא עשוי קמ"ל, וא"ת מ"מ ניחוש למישלף ואחויי לרבנן דאמרי דאשה חשובה נמי שלפא ומחויא, כבר פירשנו הטעם בין לרש"י בין לר"ת ז"ל, ובאבנט של מלכים בלאו הכי נמי ליכא למיחש לאחויי, דבאיש ליכא למיחש להכי אפי' בשאר כל אדם כדפירש ר"ת ז"ל וכש"כ במלכים.

קמרא עילוי המיינא מאי. פירוש הוי משוי או לא, והא ודאי פשיטא ליה דתרי המייני משוי הוא, אבל משום דקמרא עיקרו לתכשיט והמיינא לתשמיש קא מבעיא ליה, ואפי' הכי אהדר ליה באתמהה תרי המייני קאמרת, כלומר הא ודאי כתרי המייני נינהו דאסירי ודאי, זו שיטת רש"י ז"ל, ואומר רבינו ז"ל הטעם דבפרק כל כתבי הקדש (לקמן ק"כ א') דמני כלים הראויים ללבוש לא מני אלא חגור אחד, וא"ת והא מני התם פונדא וחגור והפונדא אזור הוא כדמפרש רש"י ז"ל, י"ל דפונדא הוא על החלוק והחגור הוא על כל הבגדים, ור"י ז"ל מפרש תרי המייני קאמרת הא ודאי פשיטא דתרי המייני שרו דצורך מלבוש נינהו, והראשון יותר נכון, ונראה דלכולי עלמא שני מעילים או שני גלימות משוי הוא. האי ריסיקא. כלומר חגור רצועה של עור, אי אית ליה מפרחתא בראשיו לקשרו בו שרי דהא מיהדק שפיר, ואי לא אסיר. דרצועה לא מיהדק שפיר כשקושרו ודילמא נפיל ואתי לאיתויי.

והא דשרי שתי רצועות התלויות בה דוקא ברוסקיא שהם צריכות לקשרו בהם, אבל בנותן רצועות התלויות בחגור של מכנסים למתוח בהם בתי השוקים כשאנו לובש בתי שוקים משוי הם ואסור להניחם בחגור בשבת, ויש שמתירים אותו לפי שמונחות שם בתחלת עשייתם של חגור הרי הן בטלות לגבי החגור, וכן דעת מורי הרב ז"ל, ואין היתר זה ברור.

הא יש עליה [חותם] חייבת. וא"ת למה ליה למידק ליה מהכא דהא בהדיא תנן לה לקמן, י"ל דאורחא דתלמודא הוא דבעי למיפך מדיוקא דרישא ואע"ג דהוי בהדיא בסיפא.

ורמינהו אלו הן תכשיטי נשים וכו' א"ר זירא לא קשיא הא ר' נחמיה והא רבנן. פירוש דמתני' ר' נחמיה דסבר דעיקר הטבעת חותמו וכיון שכן שהחותם אינו ראוי לאשה הוי כל הטבעת משוי, ומתני' דהתם רבנן דסבירא להו שהטבעת עיקר ולא החותם וכיון שכן הרי הוא תכשיט אף לאשה.

דתניא היא של מתכת וכו' היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה. פרש"י ז"ל שהטבעת עיקר והוה ליה פשוטי כלי עץ שאין מקבלים טומאה, והקשו בתוספות שהרי יש בו קבול לקבל החותם, וכי תימא דעשוי למלאות הוא הא קי"ל בפ"ק דסוכה (י"ב ב') גבי סככה בנקבות פסולה דהוי מקבלי טומאה דקיבול העשוי למלאות שמה קיבול, ותירצו דהתם כל זמן שלא נתמלא אבל אחר שנתמלא לא שמה קבלה, והקשו דהא תנן התם (כלים פי"ח מ"ח) דתפלה של ראש מטמאה משום ארבעה כלים ואע"פ שהוא לאחר מילוי ואילו פשוטי כלי עור טהורים הם, ותירצו דשמא תפילין שאני שראוי להכניס ולהוציא הפרשיות לתוכה ולא חשיב מילוי, ואינו מחזור.

ובתוספות פירשו דהכא טהורה מדין כלי מתכות קאמר וזימנין שהטבעת עצמה אין בה קבול לקבל החותם אלא שבולטים ממנו בית אחיזות לאחוז החותם בהם, ואפי' יש לה בית קיבול נפקא מיניה טובא לענין טומאה ישנה ולענין חרב הרי היא כחלל שישנה בשל מתכת ואינה בכלי עץ, ולר' נחמיה דעביד מן החותם עיקר וחשיב ליה משוי באשה הא דמטמא הכא כשחותמה של מתכת היינו בטבעת של איש, דאילו לאשה משוי הוא ולא תכשיט למאי דסבירא ליה לר' זירא דמתני' דתכשיטי נשים דלא כר' נחמיה, ור' נחמיה מטמא בסיפא והוא הדין דפליג ומטהר ברישא כשחותמה של אלמוג אלא דנקט תנא סירכא דסיפא,